

7.11.2017

Dnro TAS/325/2017

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

(Viite: Lausuntopyyntöne 2.11.2017)

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle alkoholilain ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt tasa-arvovaltuutettua asiantuntijana kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle alkoholilain ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 100/2017 vp).

Esityksen mukaan alkoholijuomien anniskeluun liittyvää sääntelyä kevennettäisiin vapauttamalla anniskeluaikoja sekä anniskelupaikan vastaavia hoitajia ja anniskelualueita koskevia edellytyksiä. Alkoholiyhtiölle kuuluvaa alkoholijuomien vähittäismyynnin luvanvaraisuutta muutettaisiin sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin kaikki enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät alkoholijuomat. Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetusta laista poistettaisiin myös ravitsemisliikkeiden aukioloaikaa koskeva sääntely.

Esityksessä ei ole jätetty kertomatta alkoholihaitoista, vaan siinä on pitkästi ja yksityiskohtaisesti tuotu esiin alkoholin kulutuksen aiheuttamia haittoja, jotka kohdistuvat yksilöön itseensä, hänen lähiympäristöönsä ja koko yhteiskuntaan. Esityksessä on lisäksi todettu, että alkoholin kulutukseen kohdistuvien rajoitusten purkamisen lisää alkoholin kulutusta ja sitä kautta alkoholin aiheuttamia haittoja ja että rajoitusten lisääminen vaikuttaa päinvastoin. Esimerkiksi vuonna 2008-2012 toteutettujen alkoholiveron korotusten seurauksena kokonaiskulutus on laskenut. Esityksen mukaan alkoholin saatavuuden rajoituksia kuitenkin puretaan sillä tavalla, että alkoholin kulutuksen lisääntyminen on väistämätöntä.

Esityksessä on myös kuvattu naisten ja miesten välisiä eroja alkoholin kuluttajina ja alkoholihaittojen subjekteina. Vaikka miehet juovat kaikista alkoholista edelleen kolme neljäsosaa, naisten alkoholinkäyttö on vuonna

1969 toteutetun alkoholilain kokonaisuudistuksen jälkeen noussut kuusinkertaiseksi.

Esityksessä todetaan, että vaikka alkoholin kulutuksen kasvun sosioekonomisten terveyserojen, mielenterveysongelmien, huono-osaisuuden ja syrjäytymisen kasautumista vahvistava vaikutus koskee miehiä ja naisia yhtä lailla, on ongelmista kärsivien miesten joukko suurempi. Masennuksen ja päihdeongelmien yhteen kietoutuminen ja työstä ja perhe-elämästä syrjäytymisen ja itsemurhien lisääntyminen kohdistuvat ennen muuta miehiin. Naisilla alkoholin terveyttä heikentävät vaikutukset ovat puolestaan merkittäviä siksi, että haittojen riskit kasvavat naisilla alemmilla kulutustasoilla kuin miehillä. Lisäksi alkoholin kulutuksen kasvu lisää tyypillisesti naisiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan riskiä ja naisten turvattomuutta julkisilla paikoilla. Naisten alkoholinkäyttö saattaa vaarantaa myös syntyvien lasten terveyden.

Tasa-arvovaltuutettu haluaa kiinnittää huomiota siihen, että koska alkoholi-juomien saatavuuden laajentaminen monilla tavoin kasvattaa alkoholin kulutusta sekä miesten että naisten joukossa, esitys vaarantaa myös hallituksen tasa-arvo-ohjelman tavoitteet kummankin osalta. Tasa-arvo-ohjelman tavoitteena on muun muassa parantaa miesten hyvinvointia ja terveyttä ja vähentää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Edellä sanottu on todettu myös hallituksen esityksessä.

Voimassaolevan alkoholilain tarkoituspykälässä todetaan, että lain tarkoituksena on alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Uuden alkoholilain 1 §:ssä todettaisiin, että lain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Koska siitä ollaan yksimielisiä, että muutokset, joiden tarkoituksena on lisätä alkoholin saatavuutta, tulevat lisäämään alkoholista aiheutuvia haittoja, esitys on ristiriidassa omaan tarkoitukseensa nähden. Yksityiskohtaisissa perusteluissa 1 luku 1 §:n kohdalla sanotaan, että lain tarkoituksena olisi edelleen alkoholipitoisten aineiden kulutuksen vähentäminen. Tarkoittaako tämä sitä, että kun lailla on ensin lisätty kulutusta, sitä yritetään muilla laisissa tarkoitetuilla keinoilla tästä uudesta kasvaneesta tasosta vähentää? Tämä esitetystä laista aiheutuvien seurausten ja tavoitteen välinen konflikti on omiaan aiheuttamaan hämmennystä.

Esityksen mukaan "käsiteltävä uudistus toteutetaan tietoisena sen elinkeino-, terveys- ja yhteiskuntapoliittisista vaikutuksista." Tasa-arvovaltuutettu esittää huolensa ja ihmetyksensä sellaisesta lainsäädännöstä, joka tulee ennalta tiedetyllä tavalla vaikuttamaan tavoitteisiinsa nähden vastakkaisella tavalla. On vaikea perustella lakia esittelemällä niitä vahingollisia seurauksia, joita sen säätämisestä aiheutuu. Toisaalta sitä, että alkoholihaittoja ei ole hallituksen esityksessä väheksytty eikä piilotettu, voidaan myös pitää esityksen ansiona. Näistä syistä kyseinen esitys on kuitenkin ongelmallinen ja asettaa päätöksentekijät vakavien eettisten pohdintojen äärelle. On pää-

tettava siitä, ovatko esityksessä mainitut alkoholilainsäädännön aiheuttaman sääntelytaakan vähentäminen ja toimivan kilpailun edellytysten turvaaminen riittäviä perusteita uudistukselle ottaen huomioon siitä aiheutuvat haitat, jotka vielä erityisesti painottuvat miesten vahingoksi.

Tasa-arvovaltuutettu

Jukka Maarianvaara

Ylitarkastaja

Anu Laaksonen

Tämä asiakirja on lähetetty vastaanottajalle sähköisesti. Asiakirjan allekirjoitettu taltiokappale säilytetään tasa-arvovaltuutetun toimistossa.